

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
„ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

щодо змісту та організації самостійної роботи
студентів, поточного і підсумкового контролю їх
знань з дисципліни

“СТРАХУВАННЯ”

(для студентів спеціальностей
6. 030601 "Менеджмент організацій" та
6. 030502 "Економічна кібернетика"
очної форми навчання)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
„ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

щодо змісту та організації самостійної роботи
студентів, поточного і підсумкового контролю їх
знань з дисципліни

“СТРАХУВАННЯ”

(для бакалаврів спеціальностей
6. 030601 "Менеджмент організацій" та
6. 030502 "Економічна кібернетика"
очної форми навчання)

Затверджено на засіданні
навчально - методичної
комісії факультету
„Економіка та управління”
Протокол № 7
від 15.04.2009 р.

Затверджено на засіданні
кафедри “Менеджмент організацій”
Протокол № 15
від 04.04.2009 р.

Горлівка - 2009

УДК 368 (071)

Методичні вказівки щодо змісту та організації самостійної роботи студентів, поточного і підсумкового контролю їх знань з дисципліни “Страховання” (для бакалаврів спеціальностей 6. 030601 "Менеджмент організацій" та 6. 030502 "Економічна кібернетика" очної форми навчання) / Укл.: Ю.Н. Деречинський, М. Г. Губанова, Л.В. Кравцова, В.В. Пехтерева – Горлівка: АДІ ДВНЗ „ДонНТУ”, 2009. – 50 с.

Навчально-методична розробка містить організаційно-методичні вказівки щодо змісту та організації самостійної роботи студентів з дисципліни “Страховання”, завдання для опрацювання практичних навиків та поглиблення теоретичних знань, питання для поточної та підсумкової перевірки знань, перелік рекомендованої навчально-методичної, наукової, фахової періодичної літератури та законодавчо-нормативних актів.

Укладачі: Ю.Н. Деречинський, доц., к.е.н.
М. Г. Губанова, ст. викл.
Л.В. Кравцова, ст. викл.
В. В. Пехтерева, ас.

Відповідальний
за випуск: М. Г. Губанова, ст. викл.

Рецензент: О.І. Полуянова, к.е.н.

ЗМІСТ

Вступ	4
Тематичний план самостійної роботи студентів.....	
1 Теми рефератів.....	
2 Визначення розміру страхової премії, страхового тарифу, страхової суми, страхового збитку, страхового відшкодування з врахуванням взаємозв'язку між ними.....	
3 Визначення розміру страхового тарифу у ризикових видах страхування.....	
4 Визначення розміру страхової премії та страхового тарифу у договорах особистого страхування.....	
5 Визначення перерозподілу ризику у договорах з перестрашування.....	
Тестові питання для самоконтролю.....	
Питання для підсумкового та поточного контролю.....	
Перелік рекомендованої літератури	

ВСТУП

Як і економічно-фінансові відносини в цілому, так і страхування зокрема обумовлене рухом грошових коштів у процесах розподілу, перерозподілу доходів та накопичення їх у суб'єктів виробництва та обміну. Разом з тим для страхування притаманні специфічні економічні відносини у перерозподілі доходів і грошових коштів, котрі спочатку накопичуються, а потім витрачаються на відшкодування збитків при настанні несприятливих випадків (страхових ризиків). Тому в основі страхування лежить реальний рух грошової форми ціни, котра, в свою чергу, потребує специфічної організації та управління у страховому бізнесі, обліку та звітності, а також методу створення страхових продуктів та прийомів їх продажу на ринку.

Дисципліна "Страхування" є професійно-орієнтованою в переліку дисциплін для підготовки бакалаврів з вищою освітою в галузі знань „Менеджмент і адміністрування” спеціальності 6.030601 "Менеджмент організацій"

Дисципліна "Страхування" є в переліку дисциплін природничо-наукового циклу для підготовки бакалаврів з вищою освітою в галузі знань „Економіка та підприємництво” спеціальності та 6.030502 "Економічна кібернетика".

Метою дисципліни є ознайомлення та навчання студентів знанням, умінням та навичкам в галузі теорії і практики страхування.

В процесі викладання дисципліни вирішуються такі завдання:

- з'ясування об'єктивної необхідності, сутності й ролі страхування в умовах економіки ринкового типу;
- висвітлення організації та шляхів розвитку страхового ринку і державного регулювання страхової діяльності;
- розгляд умов особистого страхування, страхування майна, страхування відповідальності, а також перестраховання з позицій вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- вивчення особливостей фінансово-господарської діяльності страховиків, шляхів підвищення їх фінансової стійкості.

Завдання дисципліни визначені вимогами характеристик спеціальностей 6.030601 "Менеджмент організацій" та 6. 030502 "Економічна кібернетика" і вимогами освітньо-професійної програми кожної спеціальності.

Попередньо вивчаються дисципліни: статистика, теорія імовірності, економіка підприємства, інвестування. Послідовно вивчаються дисципліни: менеджмент підприємства, управління витратами, управління ризиками та інші.

Тематичний план вивчення дисципліни „Страхування” студентами денної форми навчання наведений у робочих навчальних програмах з дисципліни для вищих учбових закладів за обраною спеціальністю у відповідності з наказом МОН від 19.06.02 №11/9-307 «Про завершення розробки галузевих стандартів вищої освіти» та відповідно приказу МОН від 20.10.2004 №812 «Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу».

Основними формами вивчення дисципліни є: лекції; практичні заняття; самостійна робота.

На лекціях розглядаються теми або окремі їх питання, які є досить складними за змістом, неповно та несистемно висвітлені в літературі, передусім навчальній.

На практичні заняття виносяться найсуттєвіші питання, насамперед методичні, які потребують обговорення і поглибленого з'ясування сутності. Важливим завданням практичних занять є розгляд методики розв'язання задач та аналізу виробничих ситуацій на конкретних матеріалах. Кожний студент самостійно розв'язує задачі та аналізує конкретні ситуації, приходячи на заняття з поетапними і підсумковими результатами (у письмовій формі). На практичних заняттях перевіряються результати розрахунків, їх обґрунтованість, аналізуються варіанти та приймається остаточне рішення. В процесі практичних занять здійснюється поточний контроль рівня знань студентів.

Самостійна робота студента – основний засіб оволодіння матеріалом дисципліни, засвоєння необхідних вмінь і навичок у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Вона здійснюється за допомогою навчальної, спеціальної літератури, текстів лекцій. Специфічною формою самостійної роботи є виконання індивідуальних завдань – розв'язання задач, аналіз ситуацій, написання рефератів, аналітичних оглядів.

Нормативний час вивчення дисципліни за спеціальностями зазначений у робочих програмах. Загальна кількість годин розподіляється між формами навчального процесу залежно від його режиму (форми навчання), тривалість окремих форм навчального процесу (а саме лекцій і практичних занять) приблизно однакова. Але основна форма вивчення дисципліни – самостійна робота, обсяг якої за часом найбільший.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, що надається на лекціях та практичних заняттях, в рекомендованій навчально-методичній літературі, а також вивчення наукової та періодичної літератури.

Задача самостійної роботи студентів - надбання навичок самостійного пошуку інформації, вмінь аналізу інформації, формування власної думки відносно проблеми, яка досліджується, прийняття рішень щодо формування умов договору страхування, визначення потреби в ресурсах, створенні тарифної та товарної політики, підвищення конкурентоспроможності підприємства і послуги.

Протягом семестру студент виконує комплексне домашнє завдання за варіантом відповідно до 2-х модулів, яке включає написання реферату за темою та рішення 4 аналітично-розрахункових задач.

Тематичний план для студентів спеціальності 6.030601 "Менеджмент організацій"

№	Найменування роботи та її зміст	Обсяг у годинах
1.	Вивчення конспекту лекцій, навчально-методичної літератури та ознайомлення з науковою і періодичною фаховою літературою,	5
2.	Підготовка та написання реферату за темою	4
3.	Виконання комплексного домашнього завдання	16
	1 модуль	
3.1.	Визначення розміру страхової премії, страхового тарифу, страхової суми, страхового збитку, страхового відшкодування з врахуванням взаємозв'язку між ними	4
3.2.	Визначення розміру страхового тарифу у ризикових видах страхування	4
	2 модуль	
3.3.	Визначення розміру страхової премії та страхового тарифу у договорах особистого страхування	4
3.4.	Визначення перерозподілу ризику у договорах з перестраховання	4
4.	Підготовка до МК 1 та МК 2, опрацювання тестових питань для самоконтролю, підготовка до складання іспиту	32
	ВСЬОГО ЗА СЕМЕСТР	57

Тематичний план для студентів
спеціальності 6.030502 " Економічна кібернетика"

№	Найменування робота та її зміст	Обсяг у годинах
1.	Вивчення конспекту лекцій, навчально-методичної літератури та ознайомлення з науковою і періодичною фаховою літературою	5
2.	Підготовка та написання реферату за темою	4
3.	Виконання комплексного домашнього завдання	16
	1 модуль	
3.1.	Визначення розміру страхової премії, страхового тарифу, страхової суми, страхового збитку, страхового відшкодування з врахуванням взаємозв'язку між ними	4
3.2.	Визначення розміру страхового тарифу у ризикових видах страхування	4
	2 модуль	
3.3.	Визначення розміру страхової премії та страхового тарифу у договорах особистого страхування	4
3.4.	Визначення перерозподілу ризику у договорах з перестраховування	4
4.	Підготовка до МК 1 та МК 2, опрацювання тестових питань для самоконтролю, підготовка до складання заліку	14
	ВСЬОГО ЗА СЕМЕСТР	39

В результаті самостійної роботи майбутній спеціаліст повинен:

- вміти користуватися навчально-методичною, науковою та періодичною літературою;
- вміти працювати з нормами, рекомендаціями, інструкціями, та іншими нормативними документами.

1 ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

Вступ до страхування

1. Передумови виникнення страхування.
2. Страхування в Україні: виникнення та сучасний стан.
3. Порівняльний аналіз сутності страхування та його функцій.
4. Значення класифікації страхування для практичної діяльності страхових компаній.
5. Розвиток окремих галузей страхування в Україні: аналітичний огляд.
6. Міжнародне фінансове призначення страхування і його роль у посиленні процесів міжнародного експорту – імпорту капіталу і розвитку міжнародного ринку вільного капіталу.
7. Особливості зв'язків між різними способами здійснення страхування в залежності від виду і рівня соціально-економічного розвитку суспільства.
8. Джерела формування страхових фондів і особливості їхнього створення і використання в умовах України й інших країн світу.
9. Взаємне страхування у світовій страховій практиці й особливості здійснення в Україні.

Правові засади страхування в Україні та закордоном

1. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
2. Форми проведення страхування: сучасний стан та погляд у перспективу.
3. Аналіз міжнародного законодавства з питань страхування.
4. Особливості системи правового регулювання страхових відносин.
5. Обов'язкове страхування в Україні: призначення та види.
6. Вимоги до ліцензування страхової діяльності як особливого виду підприємництва в Україні й інших країнах світу.

Особисте, майнове страхування та страхування відповідальності

1. Специфіка ризиків в особистому страхуванні.
2. Обов'язкові види особистого страхування та їх значення.
3. Вимоги українського законодавства щодо договорів страхування життя.

4. Сучасне значення і перспективи розвитку медичного страхування в Україні.
5. Проблеми розвитку майнового страхування в Україні.
6. Формування ринку майнового страхування в Україні.
7. Досвід зарубіжних країн у страхуванні майна юридичних осіб.
8. Специфіка ризиків у страхуванні відповідальності.
9. Іноземний досвід страхування професійної відповідальності.

Страховий ринок та маркетингова діяльність у сфері страхування

1. Стан і тенденції розвитку внутрішнього страхового ринку в Україні.
2. Стан і тенденції розвитку зовнішнього страхового ринку в Україні.
3. Стан, проблеми і тенденції розвитку міжнародного страхового ринку.
4. Конкурентна боротьба на страховому ринку і її особливості.
5. Попит та пропозиція на страхову послугу, їхня роль у розвитку ринку.
6. Особливості страхової послуги як товару.
7. Прямий продаж страхових послуг і її різновиду.
8. Продаж страхової послуги через страхових посередників.
9. Переваги і недоліки різних видів продажів, їхній порівняльний аналіз і напрямки використання по видах пропонованих страхових послуг.
10. Досвід застосування різних видів продажів на міжнародному страховому ринку.
11. Вплив впливу політичних факторів і міжнародного фінансового шахрайства на розвиток страхових ринків.
12. Зростання ролі страхової справи як джерела позичкового капіталу в процедурі довгострокового кредитування.
13. Розвиток у страхуванні нових інформаційних технологій.

2. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ СТРАХОВОЇ ПРЕМІЇ, СТРАХОВОГО ТАРИФУ, СТРАХОВОЇ СУМИ, СТРАХОВОГО ЗБИТКУ, СТРАХОВОГО ВІДШКОДУВАННЯ З ВРАХУВАННЯМ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ НИМИ

Завдання. Підприємство заключає договір комплексного страхування автомобілів, вантажу та водіїв від наступних ризиків: знищення або пошкодження транспортного засобу та вантажу, протиправні дії третіх осіб, втрата життя та здоров'я водіїв строком на один рік при наступних умовах:

- базовий страховий тариф за ризиком знищення або пошкодження транспортного засобу складає 5%;
- коригуючий коефіцієнт при страхуванні транспортного засобу від ризику знищення або пошкодження складає 1,2;
- базовий страховий тариф за ризиком пошкодження вантажу складає 8%;
- базовий страховий тариф за ризиком протиправні дії третіх осіб складає 7%;
- коригуючий коефіцієнт при страхуванні вантажу від ризику протиправні дії третіх осіб складає 0,8;
- базовий страховий тариф за ризиком втрати здоров'я або життя водія складає 4%;
- корегуючий коефіцієнт при страхуванні здоров'я або життя водія складає 0,95;
- безумовна франшиза за ризиком знищення або пошкодження вантажу складає 6%;
- умовна франшиза за ризиком втрати здоров'я або життя водія складає 9%.

Вихідні данні для розрахунків наведені у таблиці 2.1.

Визначити:

- 1) величину страхової суми за кожним об'єктом страхування;
- 2) розмір договірних страхових тарифів за кожним ризиком;
- 3) величину страхової премії за кожним об'єктом окремо та загальний розмір премії;
- 4) розмір страхового збитку за кожним страховим випадком;
- 5) суму страхового відшкодування для кожного страхового випадку.

Визначити за умовами якої з систем страхової відповідальності застрахований кожний з об'єктів.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані

Варіант	Кількість автомобілів, одиниць	Вартість кожного автомобілю, тис. грн.	Вартість вантажу, що провозить кожний автомобіль, тис. грн.	Знос автомобілів, %	Страхова сума при особистому страхуванні водія, тис. грн.	Втрата або пошкодження вантажу, %	Втрата працездатності, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	10	300	500	п'яти - 10; трьох - 15; двох - 20	25	100	5
2.	15	200	400	семи - 5; п'яти - 10; трьох - 15	30	90	10
3.	18	150	300	дев'яти - 5; п'яти - 10; чотирьох - 20	35	80	15
4.	20	100	200	десяти - 10; шести - 5; чотирьох - 15	40	70	20
5.	10	95	100	п'яти - 10; трьох - 15; двох - 20	20	60	30
6.	15	105	50	семи - 5; п'яти - 10; трьох - 20	25	50	40

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
7.	18	110	100	дев'яти - 10; п'яти - 15; чотирьох -25	30	40	50
8.	20	120	150	десяти - 15; шести - 10; чотирьох -5	35	30	60
9.	10	130	200	п'яти -10; трьох - 20; двох - 25	40	20	70
10.	15	140	250	семи - 5; п'яти - 10; трьох -20	20	10	75
11.	18	150	300	дев'яти - 20; п'яти - 10; чотирьох -30	25	15	80
12.	20	160	350	десяти - 5; шести - 15; чотирьох -10	30	25	85
13.	10	170	400	п'яти - 20; трьох - 10; двох - 15	35	35	90
14.	15	180	450	семи - 5; п'яти - 10; трьох -15	40	45	95

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
15.	18	190	500	дев'яти - 10; п'яти -15; чотирьох -5	20	55	80
16.	20	200	550	десяти - 5; шести - 15; чотирьох -10	25	65	70
17.	10	210	600	п'яти - 10; трьох - 15; двох - 25	30	75	65
18.	15	220	650	семи - 10; п'яти - 20; трьох -30	35	85	60
19.	18	230	700	дев'яти - 5; п'яти - 15; чотирьох -25	40	95	55
20.	20	240	100	десяти - 10; шести - 15; чотирьох -20	20	100	50
21.	10	260	150	п'яти - 5; трьох - 10; двох -15	25	5	45
22.	15	270	200	семи - 5; п'яти - 10; трьох -25	30	10	40

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
23.	18	280	250	дев'яти - 10; п'яти - 20; чотирьох - 5	35	15	35
24.	20	290	300	десяти - 15; шести - 20; чотирьох - 10	40	20	30
25.	10	300	350	п'яти - 5; трьох - 10; двох - 15	20	25	25
26.	15	310	400	семи - 10; п'яти - 15; трьох - 5	25	30	20
27.	18	320	450	дев'яти - 10; п'яти - 15; чотирьох - 5	30	40	15
28.	20	330	500	десяти - 5; шести - 10; чотирьох - 30	35	50	10
29.	10	340	550	п'яти - 10; трьох - 5; двох - 20	40	60	5
30.	15	350	600	семи - 15; п'яти - 10; трьох - 5	30	70	100

3. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ СТРАХОВОГО ТАРИФУ У РИЗИКОВИХ ВИДАХ СТРАХУВАННЯ

Завдання. Визначити ставку страхового тарифу у договорі ризикового страхування за даними, що наведені у таблиці 3.1. Усі дані наведені за групою одного виду страхування. Методика розрахунку наведена у методичних вказівках 17/34 на сторінках 9-10 (формули 3.1 – 3.8).

4. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ СТРАХОВОГО ТАРИФУ ТА СТРАХОВОЇ ПРЕМІЇ У ДОГОВОРАХ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ

Завдання. Враховуючи вік застрахованого та термін, на який укладається договір особистого страхування, розрахувати за даними, що наведені у таблиці 4.1, вірогідність:

- 1) прожити один рік для особи у вказаному віці;
- 2) померти на протязі наступного року життя;
- 3) вірогідність прожити вказану кількість років (строку дії договору страхування) особи у даному віці;
- 4) вірогідність померти на протязі строку дії договору страхування;
- 5) вірогідність померти впродовж останнього року дії договору страхування.

Враховуючи вік застрахованої особи, термін, на який укладається договір або період відстрочки, величину страхової суми, норму прибутковості та відповідні комутаційні числа визначити за даними, що наведені у таблиці 4.1, розмір страхового тарифу та страхової премії:

- 1) при страхуванні на дожиття якщо:
 - умовами договору передбачена виплата страхових внесків на протязі строку дії договору;
 - умовами договору передбачена одноразова виплата страхової премії;
- 2) при строковому та довічному страхуванні на випадок смерті якщо:
 - умовами договору передбачена одноразова виплата страхової премії;
 - умовами договору передбачена виплата страхових внесків на протязі строку дії договору;
- 3) при укладанні угоди страхування ренти якщо:
 - умовами договору передбачена одноразова виплата страхової премії, а виплата ренти з моменту укладання угоди;

- умовами договору передбачена одноразова виплата страхової премії, а виплата ренти відстрочена на вказану кількість років;

- умовами договору передбачена виплата страхових внесків на протязі строку дії договору, а по закінченню цього терміну страховик довічно сплачує наприкінці кожного року страхову суму.

Методика розрахунку наведена у методичних вказівках 17/34 на сторінках 12-15 (формули 5.1 – 5.16). Комутаційні числа для розрахунків наведені у методичних вказівках 17/34 в додатках А –Д на стор. 37-48.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані

варіант	Середнє значення суми страхового відшкодування на один договір страхування за даним видом страхування, тис. грн.	Середнє значення страхової суми на один договір страхування, тис. грн.	Кількість страхових випадків за розрахунковий період за договорами даного виду страхування	Кількість укладених договорів страхування даного виду за прийнятий в розрахунках період	Експертна оцінка ймовірності настання страхового випадку	Частка навантаження в структурі страхового тарифу, %	Ймовірність не перевищення очікуваних страхових відшкодувань над зібраними страховими внесками
1.	2	3	4	5	6	7	8
1.	25	50	12	200	-	15	0,95
2.	75	96	2570	4000	-	35	0,84
3.	600	800	-	1000	0,001	15	0,98
4.	30	60	-	100	0,004	20	0,95
5.	40	70	-	20000	0,05	30	0,84
6.	8,5	45	150	3000	-	25	0,95
7.	55	87	1000	6000	-	30	0,98
8.	44	70,5	135	500	-	35	0,95
9.	30	40	-	300	0,03	20	0,98
10.	43	65	1750	5000	-	25	0,84
11.	20	60	250	750	-	25	0,95

Продовження таблиці 3.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
12.	36	106	140	860	-	20	0,98
13.	45	90	-	400	0,05	30	0,84
14.	26	58	-	350	0,008	24	0,95
15.	40	80	-	600	0,06	35	0,98
16.	56	200	340	1000	-	25	0,84
17.	82	300	260	1500	-	20	0,95
18.	63	120	45	180	-	30	0,98
19.	57	75	-	300	0,029	25	0,95
20.	60	180	-	400	0,035	15	0,84
21.	26	100	90	270	-	20	0,95
22.	36	80	100	2000	-	25	0,98
23.	50	200	35	50	-	30	0,84
24.	60	100	50	60	-	35	0,95
25.	70	150	120	600	-	20	0,98
26.	40	80	80	100	-	25	0,84
27.	50	150	40	60	-	30	0,95
28.	60	120	65	90	-	20	0,98
29.	45	80	25	100	-	25	0,84
30.	38	200	60	150	-	30	0,95

Таблиця 4.1 Вихідні дані

варіант	Вік за страхованого (x), років	Норма прибутковості (i), %	Термін, на який укладається договір або період відстрочки, (k) років	Страхова сума (СС), тис. грн.
1	40	15	15	2
2	43	10	10	5
3	46	8	12	8
4	49	5	8	10
5	52	15	7	12
6	55	10	6	2
7	58	8	5	3
8	41	5	14	4
9	44	5	11	5
10	47	8	8	6
11	50	10	10	7
12	53	15	9	8
13	56	15	6	9
14	59	10	3	10
15	42	8	8	12
16	45	5	11	15
17	48	5	12	1
18	51	8	8	3
19	54	10	6	5
20	57	15	3	7
21	60	15	2	2
22	40	10	5	12
23	37	8	9	13
24	39	5	11	10
25	36	5	12	8
26	38	8	14	9
27	35	10	13	10
28	33	15	15	12
29	34	15	8	14
30	32	10	10	15

5. ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ РИЗИКУ У ПЕРЕСТРАХУВАННІ

Завдання 1. По квотному договору перестраховання перестраховик встановив ліміт відповідальності. Визначити перерозподіл ризику за даними, що наведені у таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 – Вихідні дані

варіант	Квота, %	Ліміт відповідальності, тис. грн.	Ризик, який перестраховується, тис. грн.		
			А)	Б)	В)
1	50	100	25	100	150
2	40	80	40	80	160
3	60	90	45	90	270
4	70	200	100	200	300
5	55	100	50	100	200
6	65	150	100	150	300
7	45	120	75	120	240
8	60	150	100	150	400
9	50	50	25	50	100
10	30	60	20	60	180
11	35	70	50	70	100
12	40	60	25	60	80
13	45	90	40	90	250
14	50	100	50	100	200
15	55	150	100	150	300
16	60	200	80	200	400
17	65	180	100	180	350
18	70	200	70	240	300
19	75	220	50	220	400
20	30	100	80	160	420
21	35	150	70	180	510
22	40	100	75	100	480
23	45	120	80	120	400
24	50	110	90	140	250
25	55	120	100	150	250
26	60	190	100	190	350
27	65	240	150	240	400
28	70	300	200	300	500
29	30	110	100	140	410
30	35	100	120	175	300

Завдання 2. По квотному договору страхування передаються три групи ризику. Визначити розподіл збитків за договором між цедентом та перестраховиком при умовах, що наведені у таблиці 5.2.

Таблиця 5.2 – Вихідні дані

варіант	Квота, %	Група ризику, тис. грн.			Збитки за групами ризику, %		
		1	2	3	1	2	3
1	40	150	200	400	100	50	25
2	45	200	150	300	40	70	100
3	50	250	300	100	50	75	100
4	55	300	150	75	100	50	30
5	60	400	200	100	60	100	30
6	65	200	100	50	100	50	20
7	30	160	320	480	100	75	25
8	40	120	240	360	60	30	100
9	35	140	280	450	50	100	75
10	45	100	150	300	65	100	15
11	50	150	250	350	100	75	50
12	55	180	280	380	20	40	100
13	60	170	270	470	100	45	10
14	30	190	390	500	50	100	25
15	35	200	400	300	100	50	75
16	40	150	200	250	60	100	40
17	45	100	200	400	50	100	30
18	50	175	350	100	100	60	20
19	30	200	250	350	80	40	100
20	35	225	450	300	35	70	100
21	40	250	300	350	25	50	100
22	45	280	140	70	30	100	60
23	50	130	260	320	40	70	100
24	55	110	220	330	50	100	10
25	30	210	70	280	100	50	80
26	35	200	100	50	50	100	25
27	40	400	200	100	50	100	20
28	45	300	150	50	100	50	15
29	50	200	100	25	15	100	60
30	55	100	50	150	100	50	75

Завдання 3. Визначити розмір збитків, які відшкодовуються цедентом та перестраховиком за умовами договору ексцеденту збитків за даними, що наведені у таблиці 5.3.

Таблиці 5.3 – Вихідні дані

варіант	Ліміт відповідальності, тис. грн.	Сума договору ексцеденту збитків, тис. грн.	Сума збитків, тис. грн.		
			1 випадок	2 випадок	3 випадок
1	50	300	50	200	350
2	60	200	60	150	250
3	55	250	55	280	140
4	45	200	45	150	150
5	20	150	20	100	180
6	40	160	40	140	200
7	35	140	35	70	210
8	25	100	25	50	120
9	30	120	30	90	150
10	53	200	50	100	250
11	55	400	55	200	500
12	62	300	60	240	320
13	48	150	40	90	160
14	45	240	30	80	250
15	42	180	38	84	210
16	36	360	30	72	400
17	100	300	80	150	330
18	80	240	70	120	360
19	70	350	60	200	420
20	65	130	55	89	146
21	72	330	64	170	345
22	350	700	300	500	750
23	150	400	129	300	550
24	175	380	150	268	400
25	147	520	130	360	600
26	165	500	120	200	540
27	130	270	80	180	280
28	200	600	100	300	700
29	180	400	150	350	450
30	100	300	70	150	350

ТЕСТОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тема 1 „Соціально-економічні основи страхування”

1.1. *Формах, в яких виникли перші страхові організації, це:*

- а) товариства взаємного страхування;
- б) страхові товариства з повною відповідальністю;
- в) акціонерні страхові товариства;
- г) державні страхові організації.

1.2. *Зміст страхування розкривається в таких його функціях:*

- а) ризиковій, страхового інтересу, заощаджувальній, превентивній;
- б) превентивній, заощаджувальній, контрольній, ризиковій;
- в) суброгації, контрибуції, ризиковій, попереджальній.

1.3. *Класифікація страхування за економічною ознакою - це класифікація за:*

- а) об'єктами страхування, сферою діяльності, статусом страхувальника, статусом страховика;
- б) формами проведення страхування;
- в) часом виникнення окремих видів страхування.

1.4. *Класифікація страхування за юридичною ознакою - це класифікація за:*

- а) сферою діяльності, статусом страхувальника, статусом страховика;
- б) формами проведення страхування, за вимогами законодавчо - нормативних документів;
- в) часом виникнення окремих видів страхування.

1.5. *Класифікація страхування за історичною ознакою - це класифікація за:*

- а) статусом страхувальника і страховика;
- б) формами проведення страхування;
- в) часом виникнення окремих видів страхування.

1.6. *Форми страхування:*

- а) добровільне та обов'язкове;
- б) життя й загальне;
- в) особисте, майнове, відповідальності.

1.7. *До функцій страхування відносять:*

- а) фіскальну, формування і використання резервів;
- б) заощадження коштів, превентивну, контрольну, ризикову;
- в) стимулюючу, ризикову, попереджальну.

1.8. *Страхова сума – це:*

- а) плата страхувальника страховику за договором страхування;
- б) сума компенсації, яку виплачує страховик страхувальнику за збиток, спричинений страховим випадком;

в) максимальна грошова сума відповідальності страховика перед страхувальником за договором страхування.

1.9. Франшизою визначається:

- а) грошова виплата, яка виплачується страховиком при настанні страхового випадку;
- б) частина збитків, що не відшкодовується страховиком відповідно до договору страхування;
- в) грошова сума, у межах якої страховик зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку.

1.10. Грошова сума, яка адекватна страховому інтересу та страховому ризику, й на котру застраховані матеріальні цінності, життя і здоров'я, має назву:

- а) страхове відшкодування;
- б) страховий тариф;
- в) страхова сума;
- г) страхова премія.

1.11. Сума виплат зі страхового фонду для покриття збитків має назву:

- а) страхове відшкодування;
- б) страховий платіж;
- в) страхова сума.

1.12. Дії, які фактично наступили і зобов'язали страховика здійснити виплату страхувальнику зі страхового фонду, мають назву:

- а) страхова відповідальність;
- б) страховий випадок;
- в) страхове поле.

1.13. Максимальна кількість об'єктів, які можуть бути охоплені страхуванням, має назву:

- а) страховий портфель;
- б) страхове поле;
- в) страхова оцінка;
- г) страхова відповідальність.

1.14. Існує різниця між такими поняттями, як „страховий внесок”, „страхова премія”, „страховий платіж”:

- а) так;
- б) ні;
- в) так при деяких умовах.

Страховий продукт – це:

- а) страховий поліс;
- б) процес укладання договору страхування;
- в) комплекс зобов'язань страховика;
- г) страхове відшкодування.

Класифікація за об'єктами страхування – це:

- а) морське, авіаційне, автомобільне страхування;
- б) особисте, майнове, відповідальності;
- в) комерційне, взаємне, державне;
- г) добровільне, обов'язкове.

Тема 2 „Управління страховими ризиками”.

2.1. Найбільш небезпечним серед ризиків, прийнятих на страхування при страхуванні власного будинку, є:

- а) спрацьована електропроводка;
- б) віддаленість від інших будинків;
- в) близькість до інших будинків.

2.2. Спекулятивний ризик:

- а) може бути застрахований за підвищеним тарифом;
- б) не може бути застрахований;
- в) може бути застрахований за низьким тарифом.

2.3. Чисті ризики – це:

- а) крадіжка товарів з магазину;
- б) гра в грошову-речову лотерею;
- в) ураган.

2.4. Специфічний ризик – це:

- а) землетрус;
- б) травма працівника в побуті;
- в) викрадення людини.

2.5. Страховик може застрахувати ризик:

- а) специфічний;
- б) аномальний;
- в) екологічний.

2.6. Управління ризиком передбачає:

- а) створення спеціальних планів;
- б) виявлення альтернативного ризику;
- в) зміну характеру діяльності.

2.7. Для страховика, який здійснює операції із страхування життя, ризик полягає:

- а) у передчасній смерті застрахованого до закінчення строку дії договору страхування;
- б) у намірі страхувальника збільшити розмір страхової суми протягом строку дії договору страхування.

2.8. Які відмінні компоненти становлять зміст економічного ризику:

- а) випадкові події;
- б) збитки, завдані через випадкові події;

- в) додаткова вигода, отримана внаслідок випадкових подій;
- г) імовірність настання випадкових подій;
- д) об'єкт, який зазнає дії випадкової події;
- е) імовірність настання випадкових збитків.

2.9. Яка з обчислених імовірностей має найбільшу точність?

- а) апіорна;
- б) естиматична;
- в) апостеріорна.

2.10. Які риси безпосередньо характеризують “великі ризики”?

- а) імовірність настання ризику;
- б) територія, охоплена ризиком;
- в) охоплена ризиком галузь господарської діяльності;
- г) основні показники виробничої діяльності промислових підприємств;
- д) вид стихійного явища (подій): вода, вогонь, вітер та інші.

2.11. Які риси є критеріями страхування ризиків?

- а) закономірність;
- б) можливість оцінки у вартісних одиницях;
- в) низький ступінь імовірності;
- г) надзвичайно великі втрати.

Тема 3 „Правові основи страхової діяльності”.

3.1. Принцип страхування, який зумовлює можливість страховика стягнути суму збитку заподіяного страхувальнику з третьої особи, яка винна в настанні страхового випадку, це:

- а) максимальна сумлінність сторін страхового договору;
- б) суброгація;
- в) страховий інтерес;
- г) контрибуції.

3.2. Страхування ґрунтується на таких принципах:

- а) страховий ризик, контрибуція, франшиза;
- б) страховий інтерес, максимальна сумлінність сторін страхового договору, контрибуції;
- в) повна сплата страхових премій, суброгація, відшкодування в межах реально завданих збитків.

3.3. Принцип страхування, який обумовлює виплату відшкодування у розмірі спричиненого збитку, це:

- а) контрибуції;
- б) суброгації;
- в) причинно - наслідкового зв'язку;
- г) страхового інтересу.

3.4. Страховики в Україні отримують ліцензію на проведення:

- а) страхової діяльності;
- б) діяльності, пов'язаної з формуванням страхових резервних фондів;
- в) конкретних видів страхових та перестрахових операцій;
- г) діяльності, пов'язаної з оцінкою страхових ризиків;
- д) діяльності, пов'язаної з оцінкою збитків і розміру відшкодування.

3.5. Який із зазначених видів страхування є добровільним:

- а) страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень у державних сільськогосподарських підприємствах;
- б) страхування будівель, що належать громадянам;
- в) страхування морських суден;
- г) страхування авіаційних суден;
- д) страхування залізничного транспорту.

3.6. Дію договору страхування може припинити:

- а) Укрстрахнагляд;
- б) страховик;
- в) Ліга страхових організацій.

3.7. Дію договору страхування може припинити:

- а) Укрстрахнагляд;
- б) страхувальник;
- в) Ліга страхових організацій.

3.8. Дію договору страхування може припинити:

- а) Укрстрахнагляд;
- б) судові органи;
- в) Ліга страхових організацій.

3.9. Договір страхування вважається недійсним:

- а) коли об'єктом договору є майно, застраховане декількома страховиками;
- б) коли договір укладено після страхового випадку;
- в) коли об'єктом договору страхування є майно з залишковою вартістю 50%.

3.10. Договір страхування вважається недійсним:

- а) коли об'єктом договору є майно, застраховане декількома страховиками;
- б) коли об'єктом договору є майно, застраховане на 50% його вартості;
- в) коли об'єктом договору страхування є майно, яке підлягає конфіскації на підставі судового вироку.

3.11. Кількість учасників (засновників) страховика згідно з вимогами Закону України "Про страхування" має бути:

- а) не менше двох;
- б) не менше трьох;
- в) не лімітується;
- г) не менше п'яти.

3.12. Зміст договору страхування:

- а) регламентується законодавчо;
- б) встановлюється за згодою сторін.

3.13. Згідно із Законом України “Про страхування” страховиками визнаються юридичні особи, створені у формі:

- а) товариства з обмеженою відповідальністю;
- б) акціонерного товариства.

3.14. Якими з наведених нижче видів діяльності може займатися страхова компанія?

- а) визначати розмір збитку постраждалого у зв'язку із втратою майна внаслідок страхового випадку;
- б) проводити ремонтні роботи застрахованих транспортних засобів, що постраждали внаслідок страхового випадку;
- в) надавати кредити страхувальникам.

3.15. Частка іноземних учасників у статутному фонді страхової компанії може бути:

- а) не більше 50%;
- б) понад 50%;
- в) встановлена в будь-якому розмірі;
- г) необмежена.

3.16. Орган державної виконавчої влади, який здійснює контроль за страховою діяльністю, є:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю;
- г) Державна податкова адміністрація України.

3.17. Державна політика щодо впровадження обов'язкового страхування здійснюється, виходячи з:

- а) введення нових видів обов'язкового страхування тільки в разі реальної потреби в цьому;
- б) збільшення кількості видів обов'язкового страхування порівняно із добровільним страхуванням;
- г) перегляду діючих видів обов'язкового страхування щодо можливого їх зменшення.

3.18. Нормативними актами, які видає Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю, встановлюються:

- а) обмеження та відкликання ліцензії страховиків; порядок реєстрації страховиків, ліцензування, вилучення з реєстру, ліквідації та реорганізації страховиків;
- б) збільшення статутного фонду, норматив запасу платоспроможності;
- в) інструкції та методики щодо здійснення окремих видів діяльності;
- г) вимоги до звітності та обліку;
- д) порядок здійснення навчання, підготовки та перепідготовки кадрів страховиків.

3.19. Нагляд за страховою діяльністю здійснюється в напрямках:

- а) аналізу щоквартальної звітності страховика;
- б) підбору кадрів страховиків;
- в) ліцензування;
- г) використання власних коштів страховика;
- д) безпосередніх перевірок на місцях.

3.20. На ліцензування до Укрстрахнагляду подаються:

- а) установчі документи, правила страхування;
- б) заява суб'єкта підприємницької діяльності;
- в) установчі документи, свідоцтво про державну реєстрацію;
- г) економічне обґрунтування діяльності;
- д) заява суб'єкта підприємницької діяльності та економічне обґрунтування.

3.21. Договір страхування набирає чинності:

- а) з наступного після укладання договору дня;
- б) з моменту внесення першого страхового платежу, якщо інше не передбачено договором страхування;
- в) при поновленні договору на наступний строк;
- г) з моменту внесення страхового платежу іншою особою.

3.22. Дія договору страхування припиняється:

- а) у разі виплаченого страхового відшкодування відповідно до умов договору;
- б) коли його укладено після страхового випадку;
- в) у разі прийняття судового рішення про визнання договору недійсним.

3.23. Дія договору страхування припиняється:

- а) у разі виплаченого страхового відшкодування в розмірі 75% від страхової суми;
- б) коли його укладено після страхового випадку;
- в) у разі закінчення строку дії.

3.24. Договір страхування вважається недійсним:

- а) у разі виплаченого страхового відшкодування в розмірі 75% від страхової суми;
- б) коли його укладено після страхового випадку;
- в) у разі закінчення строку дії.

3.25. Договір страхування вважається недійсним:

- а) у разі виплаченого страхового відшкодування в розмірі 75% від страхової суми;
- б) коли його укладено після страхового випадку;
- в) у разі прийняття відповідного судового рішення.

3.26. Чи існує різниця між такими документами, як “страховий договір”, “страховий поліс”, “страхове свідоцтво”?

- а) так;

- б) ні;
- в) так, на окремі види страхування.

3.27. Чи існують законодавчі обмеження на максимальний термін страхування за одним договором?

- а) так;
- б) ні;
- в) так, на окремі види страхування.

3.28. Чи можна протягом строку дії договору вносити зміни до його змісту?

- а) так;
- б) ні;
- в) з дозволу Укрстрахнагляду.

3.29. Чи може обласний уповноважений Укрстрахнагляду зупинити дію ліцензій на здійснення страхової діяльності в області?

- а) так;
- б) ні.

3.30. При настанні страхового випадку страховальник повинен:

- а) заявити про страховий випадок до міліції;
- б) скласти страховий акт;
- в) обчислити суму збитку;
- г) вжити заходів для запобігання та зменшення збитків.

3.31. Система страхування, яка передбачає виплату страхового відшкодування в розмірах збитку, але в межах страхової суми, - це:

- а) система граничної відповідальності;
- б) система пропорційної відповідальності;
- в) система першого ризику;
- г) франшиза.

3.32. Система страхування, яка передбачає виплату страхового відшкодування відповідно до завчасно встановленої межі відповідальності, - це:

- а) система граничної відповідальності;
- б) система пропорційної відповідальності;
- в) система відновлювальної вартості;
- г) франшиза.

3.33. Система страхування, яка передбачає розмір страхового відшкодування відповідно до суми відновлювальних робіт, але в межах страхової суми, - це:

- а) система граничної відповідальності;
- б) система пропорційної відповідальності;
- в) система відновлювальної вартості.

3.34. Мінімальний розмір уставного фонду страховика, який здійснює страхування життя, встановлюється в сумі, еквівалентній

за валютним обмінним курсом валюти України:

- а) 1,5 млн. євро;
- б) 1 млн. євро;
- в) 3 млн. євро;
- г) 500 тис. євро.

3.35. Мінімальний розмір статутного фонду страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється в сумі, еквівалентній за валютним обмінним курсом валюти України:

- а) 1,5 млн. євро;
- б) 1 млн. євро;
- в) 3 млн. євро;
- г) 500 тис. євро.

3.36. Якщо страховий випадок на протязі дії договору страхування не наступив, чи вважається страховий продукт реалізованим:

- а) тільки частково;
- б) так, в повному обсязі;
- в) ні, тому що не виплачено страхове відшкодування;
- г) ні, тому що страховик не виконав усіх зобов'язань.

3.37. При достроковому припиненні дії договору за вимогою страхувальника виплачені страхові платежі по договору:

- а) не повертаються страхувальнику;
- б) повертаються в повному обсязі;
- в) повертаються за період, який залишився до закінчення договору з врахуванням нормативних витрат на ведення справ та фактичних виплат по договору.

3.38. При достроковому припиненні дії договору за вимогами страховика:

- а) страхувальнику повертаються виплачені страхові платежі в повному обсязі;
- б) страхувальнику повертаються страхові платежі за період, який залишився до закінчення дії договору;
- в) страхувальнику не повертаються страхові платежі.

3.39. Страховиками обов'язкового держаного соціального страхування є:

- а) страхові компанії;
- б) цільові страхові фонди;
- в) фізичні працюючі особи;
- г) роботодавці.

3.40. Основними джерелами засобів обов'язкового державного соціального страхування є:

- а) внески роботодавців;

- б) внески працюючих громадян;
- в) бюджетне фінансування.

Тема 4 „АктUARні розрахунки у страхуванні”

4.1. Хто визначає розмір страхових тарифів по добровільних видах страхування?

- а) Укрстрахнагляд;
- б) страховик;
- в) страхувальник.

4.2. Частина тарифу, призначена для покриття витрат на проведення страхування, називається:

- а) брутто-тариф;
- б) нетто-тариф;
- в) навантаження.

4.3. Плата за страхування, яку отримує страхова компанія, називається:

- а) страховим тарифом;
- б) страховою сумою;
- в) страховою премією;
- г) тант'ємою.

4.4. Чи може страхова виплата бути замінена на компенсацію збитку в натуральній формі?

- а) так;
- б) ні;
- в) так, якщо це передбачено умовами договору страхування.

4.5. Норматив витрат на ведення справи в обов'язкових видах страхування встановлюється:

- а) страховиком;
- б) страхувальником;
- в) Урядом України;
- г) Міністерством фінансів України.

4.6. Страхова премія – це :

- а) винагорода страхувальнику за беззбиткове проходження договору страхування;
- б) оплата послуг страхового брокера;
- в) плата страхувальника за страховку.

4.7. Страховий тариф складається з:

- а) нетто-тарифа і навантаження;
- б) брутто-тарифа;
- в) бордеро.

4.8. Плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний

внести страховику відповідно до договору страхування, називається:

- а) страховим тарифом;
- б) страховою сумою;
- в) страховою премією.

4.9. Тарифна ставка – це:

- а) плата страховика за страховий ризик;
- б) сума виплати зі страхового фонду;
- в) ціна страхового ризику.

Тема 5 „Майнове страхування”.

5.1. Які з наведених нижче видів страхування не належать до майнового страхування:

- а) страхування наземного транспорту;
- б) страхування інвестицій;
- в) страхування кредитів;
- г) страхування відповідальності власників автотранспортних засобів.

5.2. Особливістю майнового страхування є:

- а) надання страхувальникові фінансової допомоги;
- б) в основу визначення страхової суми покладено дійсну вартість застрахованих об'єктів;
- в) страхова сума не встановлюється, визначається гранична сума відшкодування.

5.3. Якими пільгами можуть скористатися страхувальники, котрі переукладають договори страхування майна на декілька строків:

- а) немає ніяких пільг;
- б) надається пільговий місяць для поновлення договору страхування;
- в) вартість майна зменшується;
- г) надається знижка з нарахованої до сплати суми страхової премії;
- д) розмір страхової суми збільшується.

5.4. При настанні страхового випадку із застрахованим майном страхувальник повинен:

- а) скласти страховий акт;
- б) заявити про страховий випадок до судових органів;
- в) вжити заходів щодо запобігання та зменшення збитків;
- г) обчислити суму збитку та страхового відшкодування.

5.5. Договір страхування тварин може укладатися:

- а) у межах їх ринкової вартості;
- б) у сумі, заявленій страхувальником;
- в) у розмірі 50% від вартості тварини.

5.6. Відповідальність страховика за обладнання будівельного майданчика та будівельні машини при страхуванні будівельного

підприємця закінчується:

- а) після вивезення їх з будівельного майданчика;
- б) після прийняття об'єкта спеціальною комісією;
- в) після введення споруди в експлуатацію.

5.7. Яке із зазначеного нижче майна підприємства не приймається на страхування?

- а) грошові кошти (готівка);
- б) готова продукція, сировина, інвентар;
- в) обладнання, машини.

5.8. Які з видів страхування не належать до майнового?

- а) страхування наземного транспорту;
- б) страхування вантажів та багажу;
- в) страхування кредитів;
- г) страхування від нещасного випадку на транспорті;
- д) страхування інвестицій.

5.9. Які з видів страхування належать до майнового?

- а) страхування життя;
- б) страхування пенсійного забезпечення;
- в) страхування від нещасного випадку;
- г) страхування інвестицій;
- д) страхування відповідальності.

5.10. Що береться за основу при оцінюванні основних фондів?

- а) фактична вартість;
- б) повна балансова (первісна) вартість;
- в) фактична собівартість.

5.11. Яке майно підлягає страхуванню згідно з договором?

- а) майно, отримане підприємством за договором майнового найму;
- б) продукція, отримана від населення для переробки, зберігання тощо;
- в) усе майно, яке належить підприємству.

5.12. Договір страхування майна укладений на один рік. Через три місяця в результаті страхового випадку майно знищене і страховиком виплачена страхувальнику страхова сума. Чи вважається договір страхування достроково припиненим:

- а) ні, тому що договір укладений на один рік;
- б) так, тому що страховик виконав зобов'язання перед страхувальником в повному обсязі.

Тема 6 „Страхування відповідальності”

6.1. Особливістю страхування відповідальності є:

- а) захист інтересів страхувальника;
- б) визначення страхової суми на підставі страхової оцінки;

- в) відшкодування збитків страхувальника;
- г) страхування на користь третьої особи;
- д) визначення в договорі страхування ліміту відшкодування.

6.2. Об'єктом страхування за договором страхування цивільної відповідальності визнається:

- а) недбалість страхувальника;
- б) некваліфіковане виконання страхувальником своїх обов'язків;
- в) відповідальність за шкоду, заподіяну третім особам;
- г) транспортний засіб;
- д) дорожньо-транспортна пригода.

6.3. Хто може бути страхувальником за договором страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів:

- а) будь-яка особа;
- б) власник транспортного засобу;
- в) особа, яка має нотаріально оформлене доручення на користування транспортним засобом.

6.4. Міжнародна система "Зелена картка" діє:

- а) у країнах Близького Сходу;
- б) у західноєвропейських країнах;
- в) у США.

6.5. За договором страхування цивільної відповідальності повітряного перевізника і виконавця повітряних робіт щодо відшкодування збитків, заподіяних пасажирам, багажу, пошти, вантажу, страховим випадком вважаються:

- а) авіаційну пригоду за участю повітряного судна страхувальника, внаслідок якої пошкоджено або знищено майно страхувальника;
- б) авіаційну пригоду за участю повітряного судна страхувальника, внаслідок якої настає його цивільна відповідальність за заподіяну пасажиром шкоду;
- в) авіаційну пригоду за участю повітряного судна страхувальника, внаслідок якої забруднено об'єкти навколишнього природного середовища.

6.6. За договором страхування відповідальності товаровиробника за якість продукції відшкодовуються збитки, спричинені:

- а) внаслідок неправильного зберігання продукції на складі страхувальника;
- б) дефектними товарами;
- в) вадами в конструкції продукції.

6.7. За договором страхування професійної відповідальності страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату за позовом третьої особи за шкоду, заподіяну їй страхувальником через:

- а) нещасний випадок;

- б) нечесність страхувальника;
- в) помилку страхувальника.

6.8. На розмір тарифних ставок за договором страхування професійної відповідальності впливають:

- а) стан здоров'я страхувальника;
- б) стаж роботи страхувальника;
- в) вік страхувальника.

6.9. За договором страхування відповідальності за забруднення довкілля страховик відшкодовує збитки, спричинені витратами:

- а) страхувальника на очищення свого майна;
- б) третіх осіб на очищення та усунення наслідків забруднення;
- в) страхувальника на сплату штрафів.

6.10. За договором страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів відшкодуванню підлягає:

- а) лише пряма шкода;
- б) пряма шкода та неотриманні прибутки;
- в) лише неотриманні прибутки.

Тема 7 „Особисте страхування”.

7.1. Страховими випадками при страхуванні життя є:

- а) смерть застрахованого від будь-якої причини;
- б) смерть застрахованого лише від нещасного випадку;
- в) доживання застрахованим до закінчення строку дії договору страхування;
- г) тимчасова втрата працездатності у зв'язку із травмою.

7.2. Особисте страхування включає:

- а) страхування професійної відповідальності;
- б) страхування від нещасних випадків на транспорті;
- в) страхування особистого майна.

7.3. Страхувальниками за страхування життя можуть бути:

- а) тільки фізичні особи;
- б) тільки юридичні особи;
- в) і фізичні, і юридичні особи.

7.4. Страхова сума за договорами страхування життя може бути виплачена:

- а) тільки готівкою;
- б) тільки безготівкою;
- в) готівкою або безготівково.

7.5. При проведенні страхування життя має значення:

- а) сімейний стан страхувальника;
- б) вік застрахованого;

в) місце роботи страхувальника.

7.6. Страхування від нещасних випадків може бути:

- а) колективним;
- б) індивідуальним.

7.7. До страхування від нещасних випадків належать:

- а) страхування туристів;
- б) страхування життя дітей;
- в) страхування здоров'я на випадок хвороби.

7.8. Страхування від нещасних випадків проводиться на випадок:

- а) доживання до закінчення строку страхування;
- б) смерті з будь-якої причини;
- в) постійної втрати загальної працездатності від нещасного випадку.

7.9. Страхувальниками при обов'язковому медичному страхуванні є:

- а) фізичні особи;
- б) юридичні особи;
- в) фізичні та юридичні особи.

7.10. Добровільне медичне страхування може бути:

- а) індивідуальним;
- б) колективним;
- в) тільки колективним.

7.11. За наявності кількох страхових полісів із страхування одного й того ж самого об'єкта виплата відшкодування в повному обсязі:

- а) не відбувається;
- б) відбувається тільки по особистому страхуванню;
- в) відбувається тільки по страхуванню відповідальності.

7.12. Страхові події при страхуванні громадян від нещасних випадків можуть бути такі:

- а) смерть застрахованого з будь-якої причини;
- б) смерть застрахованого лише від нещасного випадку;
- в) доживання застрахованим до закінчення строку дії договору страхування.

7.13. Страхування життя передбачає:

- а) змішане страхування життя;
- б) страхування дітей від нещасних випадків;
- в) обов'язкове страхування життя і здоров'я народних депутатів.

7.14. Страхова сума за договором змішаного страхування життя не виплачується:

- а) у випадку смерті страхувальника від злоякісного захворювання;
- б) у випадку самогубства страхувальника;
- в) у випадку смерті страхувальника після одного місяця від початку дії

договору страхування від серцево-судинного захворювання.

7.15. Державне обов'язкове особисте страхування. Що означає це поняття:

- а) що джерелом сплати страхових платежів є державний бюджет;
- б) що держава вимагає від страховиків обов'язково виплатити страхову суму;
- в) що держава покладає виконання обов'язків страховика на державну страхову компанію;
- г) що в разі неплатоспроможності страховика держава гарантує виконання зобов'язань перед страхувальниками.

7.16. Хто може бути страхувальником індивідуального та колективного добровільного страхування від нещасних випадків:

- а) юридичні особи;
- б) юридичні особи та фізичні особи;
- в) фізичні особи.

7.17. Чим відрізняється страхування від нещасних випадків від довгострокового страхування життя:

- а) у разі страхування від нещасних випадків страхова сума не виплачується або сплачені внески по закінченні терміну дії договору страхування не повертаються;
- б) у разі страхування від нещасних випадків по закінченні терміну страхування передбачається повернення сплачених внесків;
- в) при страхуванні від нещасних випадків у разі їх настання договір припиняє свою дію незалежно від виплаченої суми.

7.18. Що впливає на розмір тарифної ставки при добровільному страхуванні від нещасних випадків:

- а) ступінь ризику професії;
- б) сімейний стан;
- г) вік застрахованого;
- д) термін страхування.

7.19. Обов'язкова форма медичного страхування передбачає, що сплата внесків покладається на:

- а) підприємців;
- б) працівників;
- в) все населення країни.

Тема 8 „Страховий ринок”

8.1. Діяльність страхових брокерів може бути визначена:

- а) як професійна діяльність осіб, зареєстрованих як суб'єктів підприємництва, яка пов'язана із посередництвом у сфері страхування;
- б) як діяльність, яка обслуговує “життєвий цикл” страхового полісу на

різних його стадіях;

в) як професійна діяльність

осіб, уповноважених діяти від імені та за дорученням однієї чи більше страхових компаній, з укладання договорів.

8.2. Страховими агентами можуть бути:

а) тільки фізичні особи;

б) тільки юридичні особи;

в) тільки працівники страхової компанії;

г) юридичні особи і громадяни.

8.3. Англійська корпорація страховиків Ллойд є формою об'єднання:

а) державних страховиків;

б) товариств взаємного страхування;

в) приватних страховиків.

8.4. Представництво страхової компанії має право:

а) займатися страховою діяльністю;

б) виплачувати страхові суми та страхове відшкодування;

в) виконувати репрезентативні функції;

г) брати участь у співстрахуванні.

8.5. Філія страхової компанії має право:

а) займатися перестрахованням;

б) укладати та обслуговувати договори страхування;

в) проводити ревізії діяльності інших філій;

г) приймати рішення про свою ліквідацію.

8.6. Товариство, учасники якого одночасно являються страховиками і страхувальниками, має назву:

а) товариство з додатковою відповідальністю;

б) командитне товариство;

в) товариство взаємного страхування.

Тема 9 „Перестраховання”.

9.1. Які ризики співстрахуються:

а) значні, але однорідні;

б) ризики в масових видах страхування, навіть не дуже великі.

9.2. Страховий пул – це:

а) добровільне об'єднання страхових компаній з метою співстрахування значних ризиків;

б) добровільне об'єднання, що формується за рахунок відрахувань з суми страхових внесків страховиків з метою забезпечення захисту інтересів страхувальників у разі банкрутства страховиків.

9.3. Ліміт у перестрахованні – це:

- а) частка ризику, що залишає собі страховик;
- б) максимальний обсяг збитків, що покриває за ризиком перестраховик;
- в) сума ризику, що перестраховується понад власне утримання страхової компанії.

9.4. Який із наведених принципів страхування застосовують тільки в перестрахованні:

- а) принцип страхового інтересу;
- б) принцип суброгації;
- в) принцип відшкодування збитків у межах фактичних втрат;
- г) принцип найвищої сумлінності;
- д) принцип сприяння.

9.5. Що означає договір із 60%-ою квотою?

- а) цедент залишає 60% кожного ризику;
- б) перестраховик приймає 40% кожного ризику
- в) перестраховик приймає 60% кожного ризику.

9.6. Переваги факультативного методу перестраховання:

- а) більш висока ставка комісійної винагороди;
- б) легкість в управлінні;
- в) індивідуальна увага, що приділяється індивідуальним ризикам;
- г) ніяких переваг.

9.7. Умовами договору передбачено, що сума ексцеденту – 10 часток (ліній), кратних власному утриманню. Якою буде місткість цього договору?

- а) 9; б) 10; в) 11; г) 20.

9.8. Поняття “комісійні з перестраховання” означає:

- а) плату, що одержує перестраховик;
- б) плату, що одержує цедент за передачу ризиків у перестраховання;
- в) розмір ризику, переданого перестраховику.

9.9. Який з методів перестраховання за деякими ознаками схожий із прямим страхуванням?

- а) факультативний;
- б) облігаторний;
- в) факультативно-облігаторний.

9.10. При передачі ризику у перестраховання комісійні винагороди за перестраховання отримує:

- а) перестраховик;
- б) цедент;
- в) як перестраховик, так і цедент.

9.11. Перестраховання забезпечує:

- а) надійність інвестиційної політики;
- б) фінансову надійність страховика;
- в) зменшення ризику;
- г) платоспроможність страховика.

9.12. Страхування об'єктів по одному сукупному договору страхування декількома страховиками називається:

- а) суброгація;
- б) контрибуція;
- в) співстрахування;
- г) перестраховання.

9.13. Система економічних відносин вторинного страхування, при якій страховик передає частину своєї відповідальності другому страховику, називається:

- а) співстрахування;
- б) перестраховання;
- в) контрибуція;
- г) диверсифікація.

9.14. Право страховика звернутися до інших страховиків, які теж несуть відповідальність по проданим полісам перед одним й теж самим страхувальником з позиції розподілу витрат на відшкодування збитків, має назву:

- а) співстрахування;
- б) система пропорційної відповідальності;
- в) контрибуція;
- г) суброгація.

9.15. Як називається сторона у договорі перестраховання, яка передає прямий ризик виконання всіх або частини своїх обов'язків?

- а) цемент;
- б) цесіонарій;
- в) страхувальник;
- г) ретроцедент;
- д) ретроцесіонарій.

9.16. Сума власного утримання страховика становить 50 тис. ум. од. Сума ексцедента – 200 тис. ум. од. Якою буде місткість договору:

- а) 250 тис. ум. од.;
- б) 150 тис. ум. од.;
- в) 200 тис. ум. од.

9.17. Чи залишається страховик, який уклав договір перестраховання відповідальним перед страхувальником?

- а) так;
- б) ні;
- в) залишається відповідальним у розмірі своєї частки.

Тема 10 „Економічні методи управління страховою діяльністю”.

10.1. До доходів від страхової діяльності згідно із Законом України “Про страхування” належать:

- а) страхові премії за договорами страхування;
- б) страхові виплати;
- в) частки відшкодування, сплачені перестраховиками;
- г) зароблені страхові премії.

10.2. До доходів від страхової діяльності згідно із Законом України “Про страхування” належать:

- а) страхові премії за договорами перестраховання;
- б) комісійні за прийняття ризиків у перестраховання;
- в) комісійні за передачу ризиків у перестраховання;
- г) комісійні винагороди страхових посередників.

10.3. Прибуток від страхової діяльності формується за рахунок:

- а) зароблених страхових премій;
- б) одержаних комісійних винагород за передачу ризиків у перестраховання;
- в) доходів від розміщення тимчасово вільних коштів;
- г) комісійних винагород страховим посередникам.

10.4. Фінансова надійність страховика забезпечується:

- а) розміром статутного фонду;
- б) кількістю учасників страховика;
- в) видами страхування, які проводить страховик;
- г) величиною страхових резервів;
- д) збалансованим страховим портфелем.

10.5. До власних коштів страховика належать:

- а) статутний фонд;
- б) страхові та вільні резерви;
- в) вільні резерви;
- г) статутний фонд і страхові резерви.

10.6. Страхові резерви, які формуються українськими страховиками, - це:

- а) технічні резерви;
- б) резерв збитків;
- в) резерви належних до виплати страхових сум;
- г) резерв заявлених, але ще не врегульованих збитків;
- д) резерви із страхування життя;
- е) резерв коливань збитковості.

10.7. Страхові резерви розміщуються, виходячи з принципів:

- а) тільки прибутковості;
- б) безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості;

в) безпечності та ліквідності.

10.8. Страхові резерви включають:

- а) резерви із страхування життя та власні кошти;
- б) статутний та гарантійний фонди;
- в) резерви із страхування життя та ризикових видів страхування;
- г) резерви із страхування життя та ризикових видів страхування, вільні резерви.

10.9. Фактичний запас платоспроможності розраховується на підставі:

- а) валюти балансу;
- б) вільних коштів;
- в) кредитів;
- г) страхових резервів.

10.10. Розрахунковий нормативний запас платоспроможності визначається на основі:

- а) розміру статутного фонду;
- б) надходжень страхових премій та страхових виплат;
- в) страхових премій, сплачених перестраховикам;
- г) кількості страхових полісів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях шляхом перевірки засвоєння теоретичного матеріалу за допомогою тестових питань та оцінки виконаних самостійних розрахункових робіт.

До 1 модулю відносяться тестові питання за темами:

2. Соціально-економічні основи страхування.
3. Управління страховими ризиками.
4. Правові основи страхової діяльності.
5. Актуарні розрахунки у страхуванні.

До 2 модулю відносяться тестові питання за темами:

1. Майнове страхування.
2. Страхування відповідальності.
3. Особисте страхування.
4. Страховий ринок.
5. Перестраховання.
6. Економічні методи управління страховою діяльністю.

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді семестрового заліку для студентів спеціальності 6.050102 „Економічна кібернетика” та у вигляді іспиту для студентів спеціальності 6.050201 „Менеджмент організацій”.

Залік або іспит передбачає загальну оцінку засвоєння студентом навчального матеріалу, виконання самостійних робіт.

Студент допускається до семестрового контролю після виконання усіх видів самостійних робіт.

Питання до підсумкового контролю:

1. У чому основне соціально-економічне значення страхування?
2. Розкрийте сутність економічної категорії „страхування”.
3. Наведіть основні функції страхування.
4. Обґрунтуйте значення страхування в сучасних умовах.
5. Перелічіть основні способи здійснення страхування та основні етапи їх історичного розвитку. У чому полягає основна відмінність різних способів страхування?
6. Охарактеризуйте суб'єкти страхових правовідносин.
7. Поясніть взаємозв'язок об'єкта страхування із страховим інтересом. Наведіть класифікацію об'єктів страхування.
8. Наведіть класифікацію видів страхування.

9. Поясніть взаємозв'язок між страховою сумою, страховою вартістю та обсягом страхової виплати для різних видів страхування. Розкрийте сутність цих страхових категорій.
10. Визначте призначення страхового тарифу та його взаємозв'язок зі страховим внеском. Наведіть особливості формування страхового тарифу.
11. Розкрийте поняття збитку та шкоди у страхуванні.
12. Розкрийте сутність поняття „франшиза”, її призначення та види.
13. Поясніть склад поняття “страховий ризик”. Які події можуть бути застраховані?
14. Навести класифікацію страхових ризиків.
15. Поясніть склад, умови використання та основне призначення головних принципів страхування.
16. Перелічіть можливі форми страхових зобов'язань.
17. Які існують основні вимоги до угоди добровільного страхування?
18. Навести причини припинення дії договору страхування.
19. Навести причини відмови у страхових виплатах або страховому відшкодуванні.
20. Дайте характеристику основних систем страхової відповідальності.
21. Навести класифікацію видів добровільного страхування.
22. Навести класифікацію видів обов'язкового страхування.
23. Навести класифікацію видів обов'язкового державного страхування.
24. Які вимоги до правил добровільного страхування встановлюються Законом України „Про страхування”?
25. Опишіть структуру страхового законодавства України та поясніть його склад.
26. Як відбувається державний нагляд за страховою діяльністю на Україні?
27. Розкрийте призначення та основні етапи процедури ліцензування страхової діяльності.
28. Розкрийте сутність, особливості та завдання актуарних розрахунків.
29. У чому полягає зміст тарифної політики? Які склад та структура тарифної ставки?
30. Навести особливості розрахунку страхового тарифу для різних видів страхування.
31. Розкрийте сутність страхування майна, його призначення та особливостей.
32. Наведіть класифікацію видів майна страхувальника.
33. Наведіть класифікацію ризиків при страхуванні майна.
34. Розкрийте сутність страхування відповідальності, його

призначення та особливостей.

35. Охарактеризуйте сутність і особливості екологічного страхування.
36. Наведіть класифікацію видів страхування відповідальності.
37. Охарактеризувати призначення та функції Моторного (транспортного) страхового бюро України.
38. Розкрийте сутність і призначення страхування громадянської відповідальності власників автотранспортних засобів.
39. Охарактеризуйте сутність і особливості страхування громадянської відповідальності перевізника.
40. Для чого передбачене страхування громадянської відповідальності підприємств – джерел підвищеної небезпеки?
41. В чому полягає сутність і значення страхування професійної відповідальності?
42. Розкрийте сутність особистого страхування, його призначення та особливостей.
43. Наведіть класифікацію видів особистого страхування.
44. Дайте загальну характеристику страхового ринку.
45. Дайте характеристику комплексного страхового ринку та його складу.
46. Охарактеризуйте структуру страхового ринку та його основні складові.
47. Перелічіть основні правові форми організації страховика.
48. Охарактеризуйте інфраструктуру страхового ринку.
49. Дайте визначення та перелічіть характерні ознаки прямих страхових посередників.
50. Дайте визначення та перелічіть характерні ознаки непрямих страхових посередників.
51. У чому відмінність перестраховування від співстрахування?
52. Розкрийте економічну сутність і особливості перестраховування.
53. Що входить до складу активів страхової компанії?
54. Перелічіть види доходів страховика.
55. Дайте визначення витрат страховика та розкрийте їх склад.
56. Що є джерелом прибутку страховика? Як відбувається оподаткування страхової діяльності на Україні?
57. Перелічіть та поясніть сутність основних показників оцінки фінансового становища страховика.
58. Які склад та призначення страхових резервів? Наведіть класифікацію страхових резервів.
59. Наведіть основні принципи розміщення страхових резервів.
60. Охарактеризуйте параметри платоспроможності страхової компанії.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Законодавчо-нормативна література

1. Закон України “Про страхування”// Урядовий кур’єр. – 1996.- 18 квітня (із змінами, внесеними згідно із Законами: № 306/97- ВР від 4.06.97; № 589/97- ВР від 21.10.97; № 684/97- ВР від 3.12.97).
2. Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок і умови проведення обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів”.
3. Постанова Кабінету Міністрів України “Положення про Моторне (транспортне) страхове бюро”.
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок впровадження діяльності страховими посередниками”.
5. Постанова Кабінету Міністрів України “Положення про порядок здійснення операцій з перестраховання”.
6. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про організацію діяльності аварійних комісарів”.
7. Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок створення та державної реєстрації Авіаційного страхового бюро і Морського страхового бюро”.
8. Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок і умови проведення обов’язкового авіаційного страхування”.
9. Постанова Кабінету Міністрів України “Про створення мережі закладів з організації надання медичної допомоги “Асістанс - Україна”.
10. Цивільний кодекс України.
11. Повітряний кодекс України.
12. Кодекс торговельного мореплавства України.
13. Положення про порядок формування, розміщення та обліку страхових резервів з видів страхування інших, ніж страхування життя: Затв. наказом Укрстрахнагляду № 41 від 26.05.1997.
14. Інструкція про порядок видачі суб’єкта підприємницької діяльності ліцензій на здійснення страхової діяльності на території України. Умови і правила її здійснення та контроль за їх дотриманням: Затв. Комітетом у справах нагляду за страховою діяльністю// Урядовий кур’єр.- 1996.- 19 травня.

2. Наукова та навчальна література

1. Антипов К.М. Страхування в Україні: Збірник нормат. актів методичних та інформаційних матеріалів.- К.: БВ, 1996.

2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. - К.: Знання, 1997. – 216 с.
3. Гвозденко А.А. Основы страхования: Учеб.- М.: Финансы и статистика, 1998.
4. Залетов А.И. Страхование в Украине/Под ред О.А. Слюсаренко. – К.: Міжнар. агенція „BeeZone”, 2002. - 452с.
5. Заруба О.Д. Страхова справа: Підручник. - К.: Т-во “Знання”, 1998. – 321 с.
6. Законодавство України про страхування// Бюл.законодавства і юрид. Практики України.- 1997.- № 4.
7. Плешков А.П., Орлова И.В. Очерки зарубежного страхования. – М.: Анкил,1997.
8. Сахирова Н.П. Страхование: учебное пособие. – М.: ТКВелби, 2006. – 744 с.
9. Сербиновский Б.Ю., Гарькуша В.Н. Страхование. – Р-на-Д.: Феникс, 2000. – 384 с.
10. Словарь страховых терминов // Под ред. Е.В. Коломина, В.В. Шахова. – М.: Финансы и статистика,1991.
11. Страхование жизни на примере Швейцарии. – М.: Анкил, 1994.
12. Страхование: учебник / под ред Т.А. Федоровой. – М.: Экономистъ, 2003. – 875 с.
13. Страховое право України. – К.: КНТЕУ, 2004. – 84 с.
14. Страхування: Підручник / Керівник автор. колективу і наук. ред. С.С. Осадець. – К.: КНЕУ,1998.
15. Таркуцяк А.О. Страхування: навч. посібник. - К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, ін форм, систем, менеджм. і бізнесу, 2000. -115 с.
16. Цуканова В.Я. Страхование: курс лекций. - Х.: Издательский Дом «ИНЖЭК», 2005.-128 с.
17. Шахов В.В. Введение в страхование: экономический аспект. – М.: Финансы и статистика, 1992.
18. Шахов В.В. Страхование. – М.: ЮНИТИ, Страховой полис, 1999. – 311 с.
19. Шелехов К.В., Бигдаш В.Д. Страхование. – К.: МАУП, 1998. – 424 с.
20. Шихов А.К. Страхование. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2000. – 431 с.

3. Методична література

1. Методичні вказівки до курсу “Страхування” (для студентів спеціальності 7.050201 “Менеджмент організацій” очної форми навчання). /Укл: Ю.Н. Деречинський, В.В. Капільцова М.Г. Губанова, О.Ю. Любимова. - Горлівка: АДІ ДонНТУ, 2002. - 50с.

Методичні вказівки
щодо змісту та організацій самостійної роботи студентів, поточного і
підсумкового контролю їх знань з дисципліни
“Страхування”
(для бакалаврів спеціальностей 6. 030601 "Менеджмент організацій" та
6. 030502 "Економічна кібернетика" очної форми навчання)

Юлій Наумович Деречинський
Марина Григорівна Губанова
Лариса Василівна Кравцова
Вікторія Володимирівна Пехтерева

Підписано до друку

Тираж

Ум. друк. аркушів

Формат 70x90/16

Замовлення

АДІ ДВНЗ „ДонНТУ”
84646 м. Горлівка, вул. Кірова, 51